

če sta stala na desni strani. Tega prezirana nista zaslužila! Provročili so to naščuvnost: ljubosumnost, strah za prvenstvo in boj za nadvlado. A tega »športnega gibanja« našemu narodu ni treba, ker je kvarno in pogubno zanj! Njemu je treba z eno besedo izobrazbe, ki ga usposobi za samovlado v moralnem pogledu: da spozna svoj notranji in zunanji svet, moči duha in telesa, sploh svojo tvorbo, produktivno silo, potem bo uravnal svoje življenje, dejanje in nehanje tako, kakor to odgovarja morali in zakonu, torej bo napredek vsega in vsakega tak, kakor to zahteva čas in poklic; potemtakem se dvigne tudi celota kot skupina posameznikov moralno in materialno na višino in do veljave, kamor hrepene zbuje duše in kamor kaže pot poznanje spečih sil mase naroda!

Tako izobrazbo pa da šola, osnovana na principih Bežkove knjige. Vsebina naj preide med narod potom učiteljevega dela, potem pride zmaga nekrvavemu boju sama ob sebi.

Ne bojte se, da se narod plaši pred takimi abstraktnostmi! Vem iz lastne izkušnje, da ne! Pred leti smo osnovali na realki v Idriji v zimskih mesecih pravcato ljudsko šolo, ki se je vršila vsako nedeljo dopoldne od 8. do 12. in ki so jo posejali večinoma delavski sloji. Gospodje profesorji so govorili o svojih predmetih; o matematiki, fiziki, kemiji, zgodovini itd., jaz sem pa obravnaval temo: »Šola — nje preteklost, sedanost in bodočnost.« In glejte: imel sem vsako nedeljo od 11. do 12. dopoldne do 50 rednih poslušalcev in poslušalk, ki so kazali očitno zanimanje in veselje do predmeta. In če sem izven učilnice srečal tega ali onega, pa sva mimo drugega nekoliko pomoževala tudi o tem, o čemer smo govorili v šoli! In ko je tisti čas prvi pomladni dih poljubil našo kotlino, so na prisojnih bregovih — tako pustih in tako lepih — zadetele prve vijolice. In nekega dne mi prinese pismonoša prav majhen zavojček. Odpre ga. V njem so bile prve vijolice in listek poleg njih, popisane z drobno pisavo: »Od Vaše hvaležne poslušalke!«

E. Gangl.

VAŽNO GLEDE PREMESTITVE »EX OFFO«.

Razsodba upravnega sodišča z dne 16. oktobra 1915, št. 6087, se glasi: Ako se učitelj in z njim omožena učiteljica premestita iz službenih ozirov, pristojna vsakemu izmed njiju pravica do povračila selitvenih stroškov.

Naša prva matura.

Pazin, koncem julija 1916.

Dne 12. julija t. l. se je dokončala prva matura na ženskem učiteljskem v Pazinu. Vse kandidatkinje, ki jih je bilo 16, so napravile izpit dobro, tri od teh so dobile odliko. V javnost stopa šestnajst mladih učiteljic, ki jih ravno sedaj v Istri najbolj potrebujemo. To je v istini vesel dogodek v kulturnem življenju istrskih Hrvatov. Od kdaj obstoji učiteljske v Pazinu? Mnogi za ta zavod še do najzadnjega časa niso znali. Ustanovljeno je bilo učiteljske po inicijativi šolskega svetnika Kosa, načelnika občine dr. Kurelića in nekaj profesorjev gimnazije, ki so bili pripravljivi darovati brezplačno svoj svobodni čas za vzgojo učiteljic. Tiho se je otvorilo, lepo napredovalo — in letos doneslo prvi sad: šestnajst vrlih učiteljic. Vzrastel je zavod kakor lepa vijolica na skritem solnčnatem obronku. Pravico javnosti so zavodu pripoznali šele pred malo dnevi zaradi večkratnih prošenj. Na zavodu so poučevali brezplačno profesorji pazinske hrvaške gimnazije: šol. svetnik Kos, Pregelj, Frankola, Zgrablić, Bačić, Šantel, pl. Doroghy, pred izbruhom vojne tudi Novljan — in učiteljice Jericijeva in Jordanova. To je bila vzorna požrtvovalnost — pri naporni službi na gimnaziji zaradi pomanjkanja profesorjev poučevati še več ur na teden na učiteljskem! V pretečenem šolskem letu je bil II. in IV., v prihodnjem bo I. in III. letnik. Stalna je nada, da bo zavod poddržavljen, kar bi bilo silno potrebno, ker sedaj Primorje nima preparandije za učiteljice. Oteti se mora končno pozabljenosti, da je ta važni kulturni zavod moral občutiti večkrat ledeni veter od tani, od koder bi ga bilo moralo greti gorko solnce. Prošlo je tudi to! Vivat, floreat, crescat!

Srednješolske vesti.

Učenci ljubljanske c. kr. višje realke na bojišču. Zavod namerava v svojem letnem šolskem poročilu priobčiti kar najbolj točen seznam vseh sedanjih in bivših svojih učencev, ki so se v boju za cesarja in domovino odlikovali, storili zglede vojne čine ali pa so celo žrtvovali kri in življenje. Zato prosi ravnateljstvo svoje in prijatelje na bojišče pozvani ljubljanskih realcev, da mu blagovoljno čim prej pošljejo kofikor se da podrobna in zanesljiva izvestja o učencih, čijih imena naj se trajno ohranijo zavodovemu častnemu spominu. Tudi tozadevne slike in izreke iz knjig ali časnikov so dobrodošli, ker se bo priredila posebna spominska knjiga.

Italijanski konvikt na Dunaju. »L' Eco del Litorale« prinaša dolg in navdušen članek o italijanskem dijaškem konviktu na Dunaju. Pisec članka opisuje v živih barvah vse udobnosti, ki jih nudi konvikt italijanskemu študentu. Najlepša leža, razgled na Mariahilferico in na Gürtel, zračni prostori, dobro nadzorstvo... Za konvikt so od italijanske strani jako agitali. Konvikt je bil, a dijakov ni hotelo biti. Pri nas je pa ravno narobe: slovenski dijak si, a slovenskega konvikta ni!

V konviktu za srednješolce-begunce z juga se sprejemajo tudi slovenski dijak. Iz gotovega vira smo zvedeli, da se sprejemajo v konvikt za srednješolce-begunce z juga, ki ga je vlada ustanovila na Dunaju, XV., Marienhilfergürtel 41, (staatlich, Studentenheim der Zentralstelle) tudi Slovenci, in sicer taki, ki so bili doslej na kakšnem gimnaziju ali so vsaj toliko zmogni nemščine, da morejo nadaljevati svoje študije na nemški gimnaziji na Dunaju. Že sedaj je v omenjenem konviktu 5 slovenskih dijakov. Brž, ko jih bo nekaj več, dobijo svojega slovenskega prefekta. Šola se prične meseca septembra. V pomožnem odboru za begunce z juga na Dunaju, IV., Favoritenstrasse 5, pa ni zdaj nobenega Slovenca, vsaj uradnika ne. Zato se prosijo slovenski visokošolci, da bi se za to službo, ki je honorirana, objavili v korist dobre stvari.

Goriški dijaki-begunci, ki se nahajajo v konviktu za srednješolce z juga na Dunaju, prosijo knjig za pouk in zabavo. Blagovoljne pošiljatve sprejema posredovalnica za goriške begunce v Ljubljani, Dunajska cesta 38.

Brezplačni železniški vozni listki za dijak-begunce. Železniško ministrstvo je dovolilo na prošnjo dunajskega odbora za begunce z juga brezplačne vozne listke tretjega razreda dijakom-beguncem, ki obiskujejo kako šolo ali tečaj in ki se morajo posluževati za šolski obisk železnice. Dovoljeni so taki listki le za dežele: Češko, Moravsko, Dolenje Avstrijsko, Gorenje Avstrijsko, Štajersko in Solnograško za progo do 20 kilometrov. Prošnje na železniško ministrstvo v ubožnim izpričevalom.

Društveni vestnik. Skupne zadeve.

Slovenska Šolska Matica. Publikacije S. Š. M. za l. 1915 bodo ta mesec dotiskane. Zaradi vojnih razmer (pomanjkanje stavcev) se je tisk zakasnil. Pa tudi vsi p. n. poverjeniki še niso storili prevzete dolžnosti. Poverjeniki nekaterih okrajev so na bojnem polju. V takih slučajih naj priskoči okrajno učiteljsko društvo na pomoč in pobere letnino (4 krone). Do danes še iz naslednjih poverjeniških okrajev nismo prejeli za leto 1915 letnino: Kranjsko; Črnomelj, Kamnik, Sodražica, Kranj, Krško, Ljubljanska okolica, Cerkljano-Logatec-Lož, Idrija, Vipava. — Štajersko: Brežice, Gornji grad, Kozje, Marenberk, Mariborska okolica (desni in levi Dravski breg), Ptuj (desni Dravski breg), Šoštanj, Vransko. — Goriško: Goriška okolica, Komen, Sežana, Bovec, Kobarid, Tolmin. — Istra: Koper, Kastav, Kvarnerski otoki, Pazin. — Trst: deške in dekliške šole.

Za poverjenike, ki so mobilizirani, naj pobere letnino njihov voditelj, ali njihov namestnik v službi, ali kdorkoli. Sme se pa poslati letnina tudi kar naravnost Slovenski Šolski Matici v Ljubljano.

Naročajte in širite naš list!

Kranjske vesti.

MINKA VILMANOVA.

Krajni šolski svet na Dobravi pri Kropi naznanja, da je umrla dne 27. julija t. l. tamkajšnja učiteljica-voditeljica Minka Vilmanova. — Pekojna tovarišica, ki je bila navdušena učiteljica, pa je morala po mučni bolezni tako kmalu skleniti svoje mlado življenje, je bila sestra Cilke Vilmanove, učiteljice na Jesenicah. Naše sožalje! Pokojni kolegini blag spomin!

Petindvajsetletnico učiteljevanja praznujejo letos sledeči tovariši: Bernot Ivan, c. kr. učitelj na državni obrtni šoli v Ljubljani; Cvar Andrej, šol. voditelj v Velikih Poljanah pri Ortenku; Grajlanc Franc, učitelj v Kostanjevici; Jaklič Viktor, c. kr. vad. učitelj v Ljubljani; Juvanc Ferdo, šol. voditelj v Postojni; Malnarič Ivan, nadučitelj pri Sv. Križu pri Kostanjevici; Segar Ivan, učitelj v Radovljici; Verbič Franc, nadučitelj v Slavini; Vrščaj Ivan, šol. voditelj CM. šole v Trstu; Wigale Ferdo, nadučitelj v Loškem potoku. — Umrla sta Anton Arko, učitelj na IV. mest. šoli v Ljubljani, in Peterlin Franc, učitelj v Kolovratu. — Vsem tem ljubim tovarišem k temu službenemu jubileju iskreno čestitam, želeč jim še mnogo zdravih in boljših let uspešnega delovanja v korist narodu in domovini! Obema prerano umrlima vrlima tovarišema pa ostani še nadalje najblajši spomin v naših srcih!

Druga patriotična zbirka volne in kavčuga. Vojnoskrbstveni urad v c. in kr. vojnem ministrstvu na Dunaju je z dopisom z dne 18. julija 1916 pod št. 8774 vzel iz Ljubljane odposlano drugo zbirko volne in kavčuga na znanje in pooblastil mestni magistrat, naj izrazi v njegovem imenu za posebno ugodni uspeh te zbirke vsem, pri njej na ta ali oni način prizadejim osebam njegovo najtoplejšo in najsrečnejšo zahvalo. Hkrati je sporočil, da se bo nabiranje nadaljevalo, zaradi česar bodo darila tudi zanaprej dobro došla. To se daje javno na znanje.

Počitniški dnevi zavetišč v Ljubljani in v Spodnji Šiški. Ti počitniški dnevi zavetišč z več skupinami sta namenjeni šoloobveznim otrokom ljubljanskih deških in dekliških ljudskih šol in šišenske deške in dekliške ljudske šole, in sicer v prvi vrsti onim, ki imajo svoje očete v vojni in katerih matere morajo za zaslužkom, da preživijo družino. Zaradi tega ne morejo zadostno skrbeti za vzgojo svojih otrok. V teh zavetiščih bodo otroci — razen nedelj in praznikov — vsak dan od 8. ure zjutraj do 6. ure zvečer pod nadzorstvom in varstvom učiteljskega zaposlenih z raznimi zabavami in drugim koristnim babilom. Tu bodo dobivali tudi dopoldansko in popoldansko južino in opoldansko kosilo, deloma proti mali odškodnini, po potrebi pa tudi brezplačno. Dečki in deklice ljubljanskih ljudskih šol naj se vpišejo na II. mestni deški ljudski šoli na Cojzovi cesti, šišenskih šol pa v občinski hiši v Spodnji Šiški. Priglasence bo v zavetišču sprejela c. kr. mestni šolski svet. Deklice ljubljanskih dekliških šol se bodo pridilele že obstoječemu počitniškemu dnevemu zavetišču v Lichtenurnem zavodu. Deklice spodnješišenske šole pa se bodo zbirale v posebni skupini v Spodnji Šiški.

Padel je na severnem bojišču, zadet od šrapnela v trebuh in desno roko, Josip Cvelbar, abiturient novo-meške gimnazije in kadet, nadarjen, inteligent mladenci. Bil je sotrudnik »Zvončkov«, kjer je pod imenom Bogumil Gorenjko priobčeval pesmi, povesti in risbe. — Bodi mu ohranjen blag spomin!

Poročil se je Vladimir Vrteč, c. kr. evidenčni geometer v Ribnici, sedaj c. kr. enoletni prostovoljec, s Poldko Tomšičevo, učiteljico v Ribnici. Bilo srečno!

Šola za invalide. Glasom razpisa c. kr. ministrstva za javna dela se je na strokovni šoli v Kočevju ustanovila šola za invalide s posebnim načrtom. Za te tečaj se invalidi, ki so veččine nemškemu jeziku, zglase lahko vsak čas; poučevalo se bo pa v naslednjih predmetih: A) Elementarni tečaj: 1. Pisanje za enoročne. Levično pisanje. 2. Pouk nemščine v govoru in pisavi, aritmetika, obrtno računstvo, obrtne naloge, nauk o splošnem državljanstvu. B) Tečaj za praktične poklice: 3. Tečaj za steno-grafijo in strojepisje. C) Tehnični tečaj. 4. Predavanje o risanju, geometriji in osnovah. 5. Risanje za mizarje, strugarje

in modelirje. Vsak že superarbitriran invalid, ki bi želel priti v šolo, naj to naznani ravnateljstvu strokovne šole za mizarstvo v Kočevju ali pa deželni komisiji za preskrbo vračajočih se vojakov v Ljubljani ter hkrati tudi pove, kateri stroki bi se rad posvetil. Pouk je brezplačen, drugi stroški (stanarina, hrana i. d.) se bodo pa krili iz invaliditet in dodatkov deželne komisije za preskrbo vračajočih se bojevnikov. — Take šole za invalide, ki so večči nemškemu jeziku, hočejo ustanoviti tudi na raznih nemških šolah v Ljubljani. Nekdo je poročal, da je tak sklep kranjskega deželne šolskega sveta. Takega sklepa pa v kranjskem deželnem šolskem svetu, kolikor vemo, nikdar ni bilo, zato smo popolnoma prepričani, da bo država skrbelo tudi za ono veliko večino tistih invalidov na Kranjskem, ki nemškemu jeziku niso večči. Na bojiščih ni razlik med junaki, ki so večči enemu ali drugemu jeziku, in zato država tudi ne bo nikakor delala razlike, da bi za ene bolj ali za druge manj skrbelo. Vsak invalid je izpostavljal življenje za Avstrijo, in avstrijska misel je bila, ki se je zanjo boril. Ta avstrijska misel pa zagotavlja vsem narodom enakopravnost, kakor je ugotovljena v državnem osnovnem zakonu.

Odlíkovanje. Red železne kro-ne III. razreda z vojno dekoracijo je dobil nadporočnik v rezervi, strokovni učitelj na dež. kmetijski šoli na Grmu Albert Vedernjak bos.-h. pp. 4 v priznanje posebno hrabrega in uspešnega zadržanja pred sovražnikom. Čestitamo!

Štajerske vesti.

Društvo, Samopomoč štajerskega učiteljstva naznanja, da sta zopet dva društvena člana padla na polju časti in sicer:

ERNEST RUCKER,

učitelj in enoletni prostovoljec, dne 9. avgusta 1915 v Koriovu v Galiciji, in

MAKS ZOLNERIČ,

učitelj in poročnik, dne 25. oktobra 1915.

Prispevki po 4 K naj se za ta 144. in 145. smrti slučaj zanesljivo vplačajo tekom meseca avgusta t. l.

Slava spominu obeh junakov!

Geishorn, 27. julija 1916.

Odbor.

Umazana literatura. Prodaja umazanih knjig in brošur je prepovedana. Štajersko cesarsko namestništvo razglašajo: Ker se še dogajajo slučajji, da se v kljub prepovedi prodajajo po trafikah knjige in brošurice umazane vsebine, se s tem vnovič naroča trafikam, da je strogo prepovedano prodajati mladini razne knjige in brošure umazane vsebine. Na tozadevne prestopke se, določa denarna globa do 2000 K. — Pametno in koristno!

Padel je na severnem bojišču rezervni kadet Konrad Živko, sin bivšega nadučitelja Živka v Poberžu pri Maribou. — Časten spomin junaku!

Odlíkovanje je bil za hrabro in junaško zadržanje pred sovražnikom c. kr. nadporočnik Ivan Glinšek, učitelj pri St. Jurju p. D. — Čestitamo!

Delo šole v Št. Rupertu v dobi vojne. Nakupilo, naredilo oziroma nabralo se je potom šole: 243 parov krp iz flanelne za noge, 11 parov včrnenih rokavic, 17 komadov volnenih snežnih čepic, 8 parov nogavic iz bombaža, 1050 komadov papirnatih podplatov, 150 kg robidnega lista za čaj, 50 kg raznih kovin, 13.55 K za predmete v prid vojne, 20 K za 100 kokard, 4.11 K za »Rdeči križ«, 4.22 K za zaklad vdov in sirot, 25.49 za vojaški dan 1914, 5.02 K za vojaški dan 1915, 1. vojno posojilo: 200 K podpisal nadučitelj Fr. Zupančič, 2000 K podpisali drugi po prizadevanju nadučitelja; IV. vojno posojilo: 5000 K podpisal nadučitelj Fr. Zupančič, 100 K šolska mladina in 17.000 K drugi po prizadevanju nadučitelja; 129.87 K zbirka »Tedna Rdečega križa«; 90 K za 3 srečke »Rdečega križa« podp. nadučitelj, 90 K za 3 enake srečke podpisala nadučiteljeva hči Zorka in 30 K za eno srečko podp. nadučiteljev sin Stanko.

Južnoštajerska hranilnica v Celju bo oddala podpore za jubilejne ustanove »Cesarja Franc Jožefa I.« in »Spodnještajerske jubilejske ustanove« dijakom ali učencem slovenske narodnosti, ne oziraje se na kakovost in ne na mesto